

Bir postmodern darbe üstüne çeşitlemeler (1)

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Ne mızrak çuvala sığar, ne güneş balçıkla sivanır: Türkiye'de 28 Şubat'ta bir darbe yaşanmıştır. Bu, bir emekli generalin söylenenlere katılmamasıyla, emekli bir general - cumhurbaşkanının 'Ne var bunda' demesiyle, '28 Şubat'a o gün gerek vardı fakat

sonrası olmasaydı' ya da 'Mesele MGK'da konuşulup bitmiştir' denerek geçiştirilemez. Türkiye'de bir darbe olmuştur ve bugün birçok soru bizden yanıt bekliyor.

1. Mesela hayatı boyunca darbelerle iç içe yaşamış, onların bütün ağırlığını üstünde hissetmiş bir eski siyasetçi, Süleyman Demirel, nasıl olmuş da bu işlere taraf haline gelmiştir. Gerekçesi belli: Demirel, Türk siyaset seçkinlerinin tipik bir örneği olarak, hayatı boyunca sürdürdüğü iktidar tutku ve korkusunun zehriyle bir kez daha gücün yanında olmuş, bir kez daha ilkeyi çıkara tercih etmiştir. Bu, Demirel'in de ötesinde şunu gösterir: Türkiye'de siyasetçiler demokrasiyi ve onun ilkelerini önceden öğrenip belleyerek girmiyor siyasete. Demokrasiyi içselleştirmiş böyle bir sivil süreç yok.

2. 28 Şubat'ın adını koyan, niteliğini saptayan aydınlar, yazar, çizer, düşünürlerin, o günden başlayarak merkezi otorite, bürokrasi tarafından 'şiddetle' eleştirilmesi, itilip kakılması, hatta yerinden yurdundan edilmesi bir dereceye kadar 'doğal'dı da, bu defa bir başka aydın, yazar, çizer ve düşünür grubu tarafından kınandı. Hem bu nasıl ve neden oldu, hem de acaba şimdi, kimse o eleştirilenleri, kınananları hatırlayacak, bırakın özür dilemeyi, hiç değilse onların hakkını teslim edecek midir? Hiç sanmıyorum; çünkü, Türkiye'de siyaset aydından kopalı çok oluyor. Aydın bu ülkenin günah keçisi haline belki kendi eliyle sokuldu. Bunda, aydının çok uzun yıllar boyunca askeri kanatlarla içli dışlı olmasının, darbelerden medet ummasının da bir katkısı var. Eğer siyaset sadece 'bu' aydın kitlesini dışlasaydı belki demokratikleşmesi adına sevinebilirdik. Fakat öyle değil. Bu süreç aydının kendi içinde ciddi bir kopuşmaya yol açtı. Belli bir grup aydını bu defa, hepsinden daha tehlikelisi, 'demokrasi' ve 'sivillik' adına iktidar yamağı haline getirdi.

Bu nispeten 'subjektif' değerlendirmelerden sonra meselenin öteki yüzüne bakalım.

1. Malumu ilam: Ordu, siyasetin neredeyse tek unsuru. 1980 sonrasında yürütülen politikalarla kısmen zayıflayan gücünü ve etkinliğini toplamış ve yeniden merkezi aktör

haline gelmiştir. Siyasetin diğer aktörleri bu güç dağılımı sonucunda daha da zayıflamış, 'siysetsiz siyaset' ile birleşen sürecin kendilerini savurması karşısında çaresiz kalmıştır. Bugün, demokratik olması falan bir yana, siyaset bir kez daha ordu - bürokrasi ekseninde belirlenmekte ve dolayısıyla da kendisine yabancılaşmaktadır.

2. Bu, siyasetin kendi iç mekanizmalarının işletmesini bile engelleyen bir husus. 28 Şubat'ın tasfiye ettiği Anayol hükümeti demokratik meşruiyetini yitirmişti. Bu bir gerçek ama bu olguyu siyasetin kendisi dile getiremedi. Siyasal kavramlar ve söylemler düzleminde de bir 'anomi'nin (derbederliğin) yaşanmasına işaret eder bu. Tabii ki, öyle bir durum da ancak siyasal ideoloji kavramı yok olursa ortaya çıkar.

3. Ama burada şunu belirteyim; demokrasiyle ideoloji sanıldığı kadar birbiriyle örtüşmez. İdeolojik olan demokratik olanla çelişebilir. Bu kısıtlamayı aşmayı da ancak demokrasiyi içselleştirmiş bir ideolojik - sivil tutum başarabilir. O olmayınca bir ideoloji ötekini demokrasi adına bastırabilir. Türk siyasal yaşamı, aslında sivilite eksikliğinden kaynaklanan bu hastalığın pençesindedir.

4. Bunlar için 'modern' kısmı, 'postmodern' devamı da tabii ki var.